

Català, llengua nacional (i II)

CARLES CASTELLANOS

Reproduïm aquest article aparegut a **LLENGUA NACIONAL** 9-10, pp. 14-17, juliol de l'any 1992.

Encara que l'hem de situar en el context en què es va publicar inicialment, considerem molt adequada la seva reproducció perquè els problemes que s'hi denunciaven no han desaparegut sinó que encara persisteixen i encara amb més gravetat.

Un model de llengua que ha d'ésser nacional

Cal també tractar, encara que sigui breument, el tema del model de llengua que és objecte des de fa un cert temps de reiterades polèmiques, entre els qui es presenten com a defensors d'un català anomenat «light», i els seus contraris (que són qualificats, pels primers, de partidaris d'un català «heavy»).

La construcció d'un model de llengua propi del català ha estat un procés llarg i que ha tingut la seva expressió contemporània més remarcable en la norma fabriana. La coherència de la normativa de Pompeu Fabra va permetre de disposar d'una llengua codificada, apta per a una gran multiplicitat d'usos formals (culturals, polítics, econòmics...). A partir d'aquesta fita, l'ortografia de base fabriana ha estat adoptada d'un punt a l'altre del territori català. Les resistències encara existents (com la del blaverisme valencià) apareixen forçosament com a residuals.

El procés de normalització pel que fa al model de llengua a utilitzar semblava, doncs, pràcticament acabat.

Ara bé, amb l'aparició de les diferents autonomies regionals i dels mitjans de comunicació que depenen de cada govern autonòmic per separat, la situació del model de llengua ha estat objecte de discussió, i ens trobem actualment en una situació d'una certa confusió i d'un cert estancament també en aquest camp.

La polèmica s'ha generat, com és sabut, principalment en els mitjans de comunicació i ha estat protagonitzada per persones amb unes certes responsabilitats en l'assessorament lingüístic de les diferents autonomies. Aquest fet no és casual, ja que és evident que la concepció regionalista-autonomista predisposa a un posicionament ideològic determinat, també en qüestions lingüístiques. Cal, doncs,

no prendre's alegrement aquest fenomen, encara que el poc rigor lingüístic dels anomenats «fantasmes del barco» pugui induir a la inhibició.

Si més no, cal posar en evidència la línia ideològica que plana damunt una actitud que podia haver semblat una simple maniobra oportunista de recerca d'una notorietat fàcil.

Centrem-nos, doncs, en la qüestió del *model de llengua en relació amb els mitjans de comunicació*.

L'existència de diferents varietats de llengua és una qüestió comunament admesa; i també el fet que hi ha determinats usos que exigeixen registres lingüístics de tipus informal. És a dir, que aquest no és el veritable tema de discussió.

Els temes que es troben avui realment en discussió, darrere el debat sobre el model de llengua, són principalment, a la meua manera de veure, els dos següents:

- La posició respecte a l'ús dels castellanismes en el català.
- La contraposició entre models de llengua regionalistes i model de llengua nacional.

Respecte a aquesta qüestió dels *castellanismes*, no ens entretindrem a discutir casos particulars, perquè no es tracta d'una casuística infantil sobre si tal mot espanyol (o francès) «es pot dir o no». Enfocar el debat com una simple batalla per la permissivitat no té gaire sentit, perquè la *normalització* (*depuració, en aquest cas*) de la llengua catalana és un *procés*; i és a més un *procés* que *abasta totes les varietats de la llengua* (que es troba —cal recordar-ho— en una situació de moviment cap a la normalització). És per això que *els objectius de normalització i els criteris i els mètodes a utilitzar* són més importants que els detalls.

Ja hem apuntat més amunt que la normativa, aplicada a una llengua, no és pas independent de la situació del seu ús social: una llengua que té un ampli ús social (l'anglès a Anglaterra, per exemple) estructura les seves pautes de normalització als diferents nivells d'una manera ben diferent a una llengua que no ha aconseguit un ple ús social (com és el cas del català). En aquest segon cas que ens pertoca, molts àmbits d'ús seran nous en la mesura en què avanci el *procés* de normalització, i la implantació d'un model de llengua adequat en aquests àmbits demanarà fonamentalment una tasca de *depuració, creació i difusió* dels nous recursos expressius. (Tothom pot recordar els esforços fets en aquest sentit en el camp de la radiodifusió de l'esport, per exemple; o la dificultat que va representar en un primer moment la consecució d'uns doblats cinematogràfics acceptables.)

L'objectiu de normalització (com és el cas de totes les llengües que han aconseguit un ús considerat «normal») és, en aquest terreny dels barbarismes, la *depuració de totes les expressions que no són pròpies de la llengua, amb què posseïxin una forma catalana idònia en tot el sistema lingüístic* (dialectes, formes clàssiques, recursos derivatius, etc.). Aquesta premissa és coneguda per tothom, però alguns enemics de la normalització redueixen la font de recursos de la llengua al seu dialecte provincial i cedeixen amb una gran facilitat als barbarismes.

En segon lloc, cal tenir molt clar també que aquest *procés* de depuració i creació *s'ha de portar a terme a tots els nivells i en totes les variants de llengua sense excepció*, si el que es pretén és un *procés* de normalització.

És una falsedat que només calgui mantenir criteris rígids en els registres formals. També s'han de fer esforços (i potser més grans encara) per la catalanització dels registres informals, ja que formen part d'un mateix sistema lingüístic que ha de rebre un *tractament global i coherent*. És evident que en una expressió de la parla col·loquial pot caldre l'ús de formes no incloses en el diccionari normatiu (des de contraccions a innovacions o manlleus), però això no vol dir que tota forma nova ja hagi d'esdevenir vàlida d'una manera general i que se n'hagi de fomentar l'ús.

Així, per exemple, pot ésser útil que un personatge de ficció (posem per cas, un president d'un club de futbol) utilitzi incorreccions amb la intenció de donar més versemblança a una determinada representació, però aquest fet no justificaria pas que calgui promoure aquesta manera incorrecta de parlar. Confondre literatura amb normativa és, doncs, un error massa greu per a pensar que no és intencionat per part dels qui hi cauen. Com a exemple d'aquests criteris, crec que no es pot trobar, doncs, cap justificació lingüística en l'ús de mots espanyols com el famós «barco» en registres formals com els utilitzats pels presentadors de televisió i la premsa escrita.

La dèria per reintroduir castellanismes en la llengua estàndard per part d'alguns no és altra cosa que una malaltia d'espanyolisme, que porta a fragmentar (separant-la de Catalunya del Nord, per exemple) i a patuesitzar la llengua catalana, tal com ja hem assenyalat abans.

L'altra cara d'aquesta mateixa posició és *l'obsessió regionalitzadora* que observem entre alguns personatges «autònoms» del País Valencià o del Principat. Hi ha paraules i expressions que són *prohibides* en alguns mitjans de comunicació al País Valencià, i d'altres que ho són al Principat. Un cop més hem de dir que el pretext d'aproximar la llengua a les formes parlades no justifica que es prohibeixi l'ús, en un registre formal, de mots de la llengua estàndard nacional, encara que siguin poc usuals en la parla quotidiana d'alguna àrea. No és gaire difícil d'observar com funcionen les relacions interdialectals en les llengües normalitzades. Els dialectes anglesos i espanyols d'Europa i d'Amèrica, per exemple, tot i conservar

Catalunya, en el punt de mira

ANDREU SALOM I MIR

Resulta ben significatiu, i ben demostrat al llarg del temps, que la conformació de l'Estat espanyol, iniciat en el segle XVIII i consolidat durant el segle XIX a partir de la consagració definitiva de l'hegemonia castellana, es va realitzar al voltant d'un eix bàsic i aglutinador de les idees uniformitzadores, d'una idea que obsessionava les seves elits dirigents, ço és, l'oligarquia madrilenya: la derrota i eliminació de Catalunya. Heus ací el gran enemic interior, el mateix que evocava un personatge anomenat Quevedo: «*Mientras haya piedras en los caminos y catalanes en Cataluña tendremos guerra.*» No ho poden pas evitar, deu ser la seva natura. Algú ha dit que la cultura política dominant a Espanya és el militarisme. No seré pas jo qui contradigui aquesta asseveració, certament.

Els intents per anorrear-nos i absorbir-nos són una constant en la història que ells diuen «comuna». És clar, ens volien a prop per a rematar-nos millor.

Ens menyspreen tan profundament que ni ens esmenten en els seus «debats de la nació», quan és evident que el xoc polític (i no pas de trens) entre Catalunya i Espanya és el principal conflicte que afecta l'estructura de l'Estat espanyol. L'objectiu, per a ells, no és mai el diàleg, sinó la victòria d'Espanya i la derrota de Catalunya (i després encara n'hi ha alguns, entre nosaltres, que prediquen el federalisme... santa innocència!).

I no us penseu que tot aquest entramat el porta a terme únicament el PP (ja sabeu, el Partit dels Poderosos), sinó que també és un objectiu del PSOE i dels poders mediàtics i econòmics madrilenys, els veritables amos de l'Estat. Tots en conjunt han dissenyat una estratègia de destrucció de l'enemic (no pas física, és clar, sinó incidint molt especialment en les seves aspiracions de llibertat). I tots els mitjans de l'Estat són vàlids per a aquesta finalitat, fins i tot els il·legals. Tot això, òbviament, amb l'ajut inesti-

mable del Tribunal Constitucional, que per a això hi és també. La justícia (espanyola) al servei d'un determinat ideari polític. Ideologia, justícia i Estat, tot molt clar i definit, com sempre ho ha estat. Hom no pretén enganyar ningú, oi? Que es vagin preparant, doncs, els no-espanyols, i sobretot els antiespanyols, perquè AQUELLS, incloent-hi els de Podemos, no consentiran mai que els catalans del Principat decideixin el seu futur en llibertat.

Madrid vol doblegar i derrotar Catalunya. La vol dissoldre en el magma espanyol. És el que sempre ha pretès. És veritat que fins ara no se n'ha sortit, però també ho és que sempre ho intentarà... llevat que recuperem la nostra llibertat i disposem d'un Estat propi. Tan simple com això, però tan complicat alhora. L'Estat espanyol és poderós, i té al seu costat la raó de la força; nosaltres, els catalans, ens tenim a nosaltres mateixos, una ciutadania valenta, i ens empara la força de la raó. ♦

les característiques pròpies de cada lloc (d'acord amb la persona que s'expressa en un determinat mitjà de comunicació), practiquen un intercanvi lliure i ric d'expressions i també de persones. Aquest intercanvi és a la base de tot sistema lingüístic normal. En el nostre cas, normalització vol dir nacionalització, és a dir, *intercanvi obert dins tot l'espai comunicatiu nacional*.

En resum, si partim de la base que tota llengua és un sistema dins el qual s'inclouen diferents variants (dialectals, socials...) podem considerar que, per tal de desenvolupar un *model de llengua nacional* a partir de la situació actual de la llengua catalana, cal tenir en compte almenys aquestes dues consideracions generals:

- 1) *El procés de depuració dels estrangerismes innecessaris s'ha de continuar realitzant als diferents nivells (és a dir, estenent també l'esforç als registres informals). Aquest procés ha d'ésser adequadament estudiat, planificat i mantingut als diferents nivells i amb un enfocament global, és a dir, nacional pel que fa a les propostes i solucions.*
- 2) *La constitució d'un model de llengua nacional s'ha de realitzar sobre la base del lliure intercanvi entre els diferents dialectes dins l'àmbit nacional; i a partir de la selecció, per als usos més formals, d'aquelles formes que tinguin més possibilitats d'assolir un abast interdialectal més ampli.* ♦